

**Apelul organizațiilor societății civile privind
adoptarea legilor care limitează accesul cetățenilor la participarea publică**

(Legea privind participarea publică, Codul de organizare și funcționare a Parlamentului)

Asociația Promo-LEX și organizațiile semnatare își exprimă profunda îngrijorare și dezacordul față de modificările recente aduse proiectului Legii privind participarea publică în procesul decizional și proiectului Codului de organizare și funcționare a Parlamentului, care restrâng dreptul cetățenilor de a contribui la procesul decizional. Aceste amendamente elimină posibilitatea înaintării recomandărilor verbale în cadrul ședințelor de consultare publică și reduc obligația autorităților de a organiza consultări repetate atunci când proiectele normative suferă modificări substanțiale.

Amendamentele în cauză nu au fost supuse consultărilor publice cu societatea civilă, chiar dacă afectează direct drepturile părților interesate în procesele de consultare.

Prin aceste schimbări, se înregistrează un **regres democratic** semnificativ, contrar angajamentelor asumate de Republica Moldova în cadrul Foii de parcurs privind funcționarea instituțiilor democratice și în procesul de integrare europeană.

Context:

Prin [amendamentul lui V. Grădinaru](#), din 24.08.2026 la **proiectul legii privind participarea publică în procesul decizional**, s-a propus și s-a acceptat, **excluderea posibilității înaintării recomandărilor în formă verbală**, în cadrul ședințelor de consultare publică și examinarea acestora de către autorități (art. 13 alin. (1) lit. b), alin. (3); art. 14 alin. (12), lit. d)). Argumentele prezentate verbal de autor în cadrul [ședinței Comisiei juridice pentru numiri și imunități](#) țin de presupunerea că „recomandările ar putea fi viciate, ca urmare a preluării inexacte” și că ar fi „un volum imens de lucru, complicat de făcut”. Avizul Direcției General Juridice a Secretariatului Parlamentului la proiect mai argumentează că permiterea recomandărilor verbale „ar putea oferi un avantaj nejustificat celor care nu depun efortul intelectual de a structura o propunere legislativă coerentă”. Aceste argumente nu doar nu pot asigura trecerea testului proporționalității în raport cu dreptul de participare publică, dar și denaturează însăși principiile participării publice și denotă o lipsă a înțelegere a participării publice de către autori.

Prin același amendament, a fost propusă limitarea cazurilor de efectuare a consultărilor publice repetate în cazul introducerii elementelor noi sau revizuirea semnificativă a soluțiilor normative inițiale - doar la situațiile „care afectează conținutul sau efectele soluțiilor supuse consultării publice”. Această propunere contravine Legii 100/2017, care prevede repetarea avizării, expertizării și consultării publice dacă mai mult de 30% din textul proiectului este modificat.

Amendamentul a fost acceptat integral iar în ședința plenară din 25.08.2026 proiectul a fost votat în lectura a II-a cu votul a 59 de deputați, fiind susținut atât de majoritatea parlamentară cât și de unii deputați din opoziție.

Legea actuală nr. [239/2008](#) privind transparența în procesul decizional care va fi înlocuită de Legea participării publice, admite înaintarea recomandărilor în formă verbală și obligă autoritățile să le reflecte în procesele- verbale (art. 12 alin. (1) lit. a)).

Prin [amendamentul lui R. Marian](#), din 25.06.2026 la proiectul Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului, s-a propus și s-a acceptat, **excluderea posibilității de a înainta recomandări verbale**, în cadrul ședințelor de consultare publice și corespunzător de a fi examinate și incluse în sinteză de către comisia permanentă raportoare (art. 175 alin. (1) lit. b); alin. (3)).

Deși proiectul Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului a fost transmis către Comisia de la Veneția (în versiunea care includea recomandările verbale), Comisia nu se va putea expune asupra amendamentelor, care sunt contrare standardelor internaționale, din simplul motiv că nu a fost informată despre această versiune a proiectului.

Proiectul Codului cu amendamentul integrat, a fost votat în lectura a II-a în ședința plenară din 24.08.2026 cu votul a 52 de deputați.

Totodată, mai multe propuneri ale societății civile făcute în ședințele de consultare publică ale ambelor proiecte și transmise ulterior în scris au fost respinse fără vreo argumentare, chiar dacă făceau referință explicită la standardele internaționale, bunele practici precum și jurisprudența constituțională.

Impactul amendamentelor asupra participării publice:

Amendamentele propuse **descurajează participarea publică și golește de conținut** ședințele de consultare publică. Nu este clar dacă propunerile formulate în cadrul ședințelor respective o să mai fie luate în considerare sau nu.

Constatăm că prin aceste modificări se înregistrează **un regres substanțial în raporturile autorităților cu cetățenii**, amendamentele fiind, în esență, discriminatorii în raport cu cetățenii care nu au posibilitatea (fizică, tehnică, resurse de timp, umană) să formuleze și să înainteze recomandări scrise în cadrul unui proces decizional. Amendamentul încalcă principiile consfințite în același proiect: accesibilitate și incluziune, participare efectivă, proporționalitate și responsabilitate.

Atenționăm că prevederea practic **lipsește persoanele incapabile să se exprime în scris de dreptul la participare publică**. Este vorba, în primul rând, de persoane vârstnice, copii, persoane cu dizabilități care le limitează capacitatea de a scrie, persoane cu un nivel scăzut de alfabetizare sau cu competențe digitale reduse, precum și de locuitori ai localităților rurale cu acces limitat la mijloace tehnice de comunicare scrisă. Pentru aceste categorii, participarea verbală în cadrul ședințelor de consultare publică reprezintă adesea singura modalitate reală de a-și exprima opinia și de a înainta recomandări. Excluderea acestei forme de participare nu doar că restrânge sfera de exercitare a dreptului, ci produce un efect discriminatoriu indirect, afectând disproporționat categoriile deja vulnerabile în raport cu accesul la procesul decizional. În acest context, folosirea de către autorii amendamentelor a justificării că cei care formulează recomandări verbal „nu depun efortul intelectual de a structura o propunere legislativă coerentă” nu este doar greșită dar și jignitoare.

Menționăm că **participarea orală nu este un privilegiu, ci o modalitate de exercitare a libertății de exprimare și a dreptului de participare**. Observăm că modificarea delegitează metodele de participare bazate pe interacțiunea verbală, precum ședințele de consultare publică, audierile și dezbaterile publice. Comunicarea verbală devine lipsită de sens și insolită dacă participanții pot să-și exprime opiniile, dar acestea nu pot constitui recomandări și nu sunt supuse examinării de către autoritățile publice. Astfel, formele de participare se reduc strict la interacțiunea scrisă dintre factorii de decizie și populație.

În același timp, amintim că în iunie 2026, a fost deschis Clusterul 1 -Valori Fundamentale, iar în [poziția comună a Uniunii Europene asupra Clusterului 1](#) din 12 iunie 2026, **“UE subliniază importanța eforturilor continue de îmbunătățire a calității și transparenței proceselor de consultare publică, pentru a le face mai sistematice și mai semnificative”**.

Prin [Foaia de parcurs privind Funcționarea Instituțiilor Democratice](#), au fost incluse rezultatele strategice *“4. Responsabilitatea parlamentară, transparența și participarea societății civile la procesul decizional sunt consolidate,, și „10. Mecanismele de consultare publică sunt concepute într-o manieră incluzivă, permițând societății civile și cetățenilor să participe și să contribuie la procesul decizional”*, însă modificările adoptate sunt îndreptate spre diminuarea implicării societății civile în procesul decizional și pot afecta progresul implementării angajamentelor asumate.

Solicitări:

- Îndemnăm majoritatea parlamentară **să rețină pentru examinare în lectură finală proiectul privind participarea publică**, pentru a revizui modificările care au drept efect descurajarea participării publice și să revină la asigurarea respectării valorilor fundamentale privind libertatea de exprimare, nediscriminare și participarea la procesul decizional.
- Să reintroducă în proiectul Legii privind participarea publică posibilitatea formulării recomandărilor verbal în cadrul ședințelor de consultare publică și obligația autorităților de a le consemna și examina.
- Să elimine limitarea nejustificată a cazurilor în care consultarea publică trebuie repetată și să asigure posibilitatea publicului de a se pronunța asupra proiectului în forma sa efectivă, inclusiv atunci când acesta a fost modificat substanțial după consultarea inițială.
- Totodată, solicităm să modifice proiectul Codului privind organizarea și funcționarea Parlamentului prin restabilirea posibilității de formulare a recomandărilor verbale în cadrul consultărilor publice și a obligației comisiilor parlamentare de a le consemna, examina și reflecta în sinteza recomandărilor.
- Recomandăm ca **toate amendamentele deputaților** să fie consultate public și transmise pentru avizare **Comisiei de la Veneția**, în special dacă afectează participarea publică și să fie examinate de **Comisia pentru Integrare Europeană**, pentru a verifica corespunderea cu standardele de bună guvernare promovate la nivelul UE.
- Solicităm Președintei Republicii Moldova să nu promulge Legea privind participarea publică în procesul decizional și să o restituie Parlamentului pentru a fi modificată și supusă din nou votului, cu respectarea standardelor din domeniul participării publice și al drepturilor omului .

Organizații semnatare:

Asociația Promo-LEX

Centrul de Politici și Reforme

Centrul pentru Jurnalism Independent

Platforma Națională a Tinerilor pentru Participare Activă

Institutul pentru Politici și Reforme Europene

Laboratorul de Inițiative pentru Dezvoltare “LID Moldova”

AO Primăria Mea

Coaliția Sectorului Cultural Independent din Republica Moldova

AO Academia AI-Viziune pentru Democrație și Integrare Europeană

Keystone Moldova

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM)

Asociația Women for Justice

Fundația Soros Moldova

Asociația “Institutum Virtutes Civilis”

Transparency International Moldova

Centrul CONTACT

Centrul pentru Politici, Inițiative și Cercetări “Platforma”

Asociația pentru Protecția Mediului și Dezvoltarea Durabilă

Asociația Presei Independente (API)

Alianța INFONET

Fundația Est-Europeană

AO Centrul Național de Mediu

Amnesty International Moldova

A.O. Raza Soarelui

Lista este deschisă pentru semnarea Apelului